

13. Здоровко, С. Ф. Судова система Франції [Текст]: монографія / С. Ф. Здоровко, В. І. Сідоров. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. — 188 с.
14. Голиков, А. П. Решение задач по экономико-математическому моделированию мирохозяйственных процессов в Microsoft Excel и Statistica [Текст]: метод. пос. / А. П. Голиков, О. Е. Галайда, Е. В. Ханова. — Х.: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2011. — 46 с.
15. Дубров, А. М. Многомерные статистические методы [Текст]: учебник / А. М. Дубров, В. С. Мхитарян, Л. И. Трошин. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 352 с.
16. Пономаренко, В. С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем [Текст]: монографія / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. — 432 с.
17. Мичурина, О. Ю. Прогнозирование результатов интеграционных процессов на основе имитационного моделирования [Текст] / О. Ю. Мичурина // Вестник Астраханского государственного технического университета. Сер.: Экономика. — 2014. — № 2. — С. 55–62.
18. Анисимов, А. М. Проблемы разработки сценариев оценки долгосрочных эффектов интеграционных процессов на постсоветском пространстве [Текст] / А. М. Анисимов, А. А. Широков // Проблемы прогнозирования. — 2013. — № 5. — С. 3–14.
19. Бурганова, И. Н. Сценарии межгосударственной интеграции на постсоветском пространстве в рамках СНГ [Текст] / И. Н. Бурганова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. — 2015. — № 22. — С. 27–31.
20. Голиков, А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів [Текст]: навч. пос. / А. П. Голиков. — 2-ге вид. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. — 144 с.
21. UNCTADstat [Electronic resource]. — Available at: \www/URL: <http://unctadstat.unctad.org>

#### ИССЛЕДОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ УКРАИНЫ В ГЛОБАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ

Рассмотрены содержание и перечень элементарных торгово-экономических признаков стран мира, которые формируют

основу для сравнительного и последующего детального экономического анализа формирования интеграционной внешнеэкономической политики Украины в глобальной системе международной торговли. Усовершенствована система показателей, характеризующая уровень торгово-экономического развития, отражающий состояние торгово-экономических отношений и внешней политики государства.

**Ключевые слова:** стратегическое позиционирование, интегральный показатель, коэффициент детерминации, коэффициент Фишера, коэффициент Дарбина-Уотсона.

*Бабенко Віталіна Олексіївна, кандидат технічних наук, доктор економічних наук, професор, кафедра економічної теорії, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна.*

*Петухова Віолетта Олегівна, аспірант, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна, e-mail: [viola2709@mail.ru](mailto:viola2709@mail.ru).*

*Сідоров Михайло Вадимович, аспірант, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна.*

*Бабенко Виталина Алексеевна, кандидат технических наук, доктор экономических наук, профессор, кафедра экономической теории, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.*

*Петухова Виолетта Олеговна, аспирант, кафедра международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.*

*Сидоров Михаил Вадимович, аспирант, кафедра международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.*

*Babenko Vitalina, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine.*

*Petukhova Violetta, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine, e-mail: [viola2709@mail.ru](mailto:viola2709@mail.ru).*

*Sidorov Mykhailo, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine*

УДК 364.013

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.72722

Длугопольська Т. І.

## ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВИ ДОБРОБУТУ: ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ

Питання соціальної безпеки на рівні як окремих держав-націй, так і світової спільноти загалом особливо актуалізувалися на початку ХХІ ст. під впливом низки політичних, економічних, військових викликів та загроз. У статті здійснена спроба теоретичного осмислення різних підходів до розуміння соціальної безпеки за умов викликів сьогодення, аналізу основних соціальних загроз, формулювання рекомендацій підвищення рівня соціальної безпеки на національному та глобальному рівнях.

**Ключові слова:** соціальна безпека, соціальна політика, соціальний захист, Копенгагенська школа, Паризька школа.

### 1. Вступ

Початок ХХІ століття ознаменувався серйозними зламами усталених принципів розвитку соціально-економічних систем, пов'язаних не лише із поступом глобалізації, поступом інформаційного суспільства, демократизацією, але й з військово-політичними конфліктами, революціями,

як наслідок — численними міграційними та соціальними проблемами, що зачіпають як країни, що розвиваються, так і високорозвинуті держави. Розвинуті країни світу, які самі нерідко виступали ініціаторами прогресивних реформ у менш розвинутих економіках та країнах із обмеженням демократії, стикнулися із усезростаючою загрозою власній фінансово-економічній та соціальній

безпеці у зв'язку із напливом мігрантів, соціальними протестами, численними обмеженнями можливості забезпечення соціальної стандартизації та уніфікації, кризою публічних фінансів, падінням конкурентоспроможності тощо. Усе це вимагає осмислення теоретичних концепцій в контексті узгодженості їх із реальними можливостями держав добробуту гарантувати належний рівень соціальної безпеки громадянам на довгострокову перспективу.

## 2. Об'єкт дослідження та його технологічний аудит

Об'єктом дослідження є соціальна безпека як пріоритет держави добробуту, які наприкінці ХХ — початку ХХІ ст. стала базисом гарантування населенню доступу до головних суспільних благ та соціальних гарантій. Оскільки соціально-економічні та військово-політичні проблеми сьогодення змушують по-новому дивитися на пріоритети функціонування держав у ХХІ ст., то зарубіжний досвід забезпечення соціальної безпеки з його теоретичними моделями та практичними реаліями стає важливим елементом розробки вітчизняних безпекових моделей.

## 3. Мета та завдання дослідження

Метою дослідження виступає аналіз поглядів представників різних шкіл на проблему соціальної безпеки, необхідності превентивної чи ситуативної реакції на загрози соціальній безпеці на рівні окремих держав-націй, взаємозв'язку соціальної безпеки із соціальним захистом населення та соціальною політикою.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи та історичні передумови соціальної безпеки;
- порівняти підходи Копенгагенської та Паризької шкіл щодо реакції на потенційні загрози соціальній безпеці;
- проаналізувати зв'язок соціальної безпеки із соціальним прогресом та рівнем соціальних видатків країн світу.

## 4. Аналіз останніх досліджень та постановка проблеми

Зарубіжні концепції дослідження проблем соціальної безпеки представлені у роботах [1–3] (т. з. Копенгагенська школа) та [4–7] (Паризька школа), які дискутують переважно через моменти ідентифікації соціальних загроз та реакції на їх наслідки. Вітчизняна школа соціальної безпеки репрезентована працями [8–10] та ін. У цих роботах питання соціальної безпеки та соціального захисту тісно перегукуються із проблемами національної безпеки. Проте актуальними залишаються питання узгодженості різновекторних поглядів в напрямку вироблення спільного плану дій щодо гарантування соціальної безпеки громадянам окремих країн під впливом глобальних загроз, які особливого розмаху набули на початку ХХІ ст.

## 5. Матеріали досліджень проблем соціальної безпеки

Для дослідження соціальної безпеки як особливого феномену ХХІ ст. було проаналізовано підходи вчених

Копенгагенської та Паризької шкіл соціальної безпеки, які наголошують на безсумнівній актуальності соціальної безпеки як елементу національної, проте відрізняються між собою ставленням до потенційних загроз. Так, якщо для представників Копенгагенської школи реакція на загрози є ситуативною і напряму залежить від характеру та моменту потенційних небезпек, то для adeptів Паризької школи превентивні заходи із чітко прописаними наперед інструментами реагування є більш важливими і бажаними у різноманітних ситуаціях потенційних загроз.

## 6. Копенгагенська школа versus Паризька школа соціальної безпеки

Одним з пріоритетних напрямів соціальної політики є формування та забезпечення соціальної безпеки людини і суспільства. Соціальна безпека та соціальний захист — з одного боку, та соціальний розвиток, соціальні відносини — з іншого, органічно поєднані. Без розвинутих соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки людини, суспільства, а остання значною мірою зумовлює розвиненість та зрілість процесів суспільного розвитку. Формуванню сучасних систем соціальної безпеки у світі сприяло усвідомлення необхідності створення соціальних амортизаторів ринкових ризиків, а саме — уникнення соціальних ризиків, тобто обставин, що об'єктивно погіршують життєдіяльність особи через сукупність соціально-економічних чинників, за яких виникає необхідність у соціальному захисті. За змістом найчастіше виокремлюються такі соціальні ризики, як непрацевдатність, безробіття, втрата годувальника, малозабезпеченість та інші.

На міжнародному рівні соціальні ризики як підстава для набуття людиною права на соціальну безпеку і соціальний захист були встановлені у таких міжнародних актах: Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 від 1952 р., Конвенція про основні цілі і норми соціальної політики № 117 від 1962 р., Конвенція про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника № 128 від 1967 р., а також у Європейському кодексі соціального забезпечення (1964 р.), Хартії основних соціальних прав трудящих (1989 р.) та Європейській соціальній хартії (1961 р.).

Питання соціальної безпеки на міжнародному рівні детально розроблені Копенгагенською школою (Copenhagen School), згідно положень якої «соціальна безпека є здатністю суспільства до самозбереження за умов, що постійно змінюються, та потенційних чи реальних загроз». Проте автор роботи [1] чітко вказує на різницю у розвитку країн Західної та Східної Європи, що впливає і на ставлення до проблем безпеки. Так, якщо на Заході окремі держави-нації намагаються якнайбільше інтернаціоналізуватися та європеїзуватися, часто за рахунок відмови від частини суверенітету, погоджуючись на зростання впливу міжнародних організацій на їх внутрішні проблеми, то на Сході нові країни, що з'явилися після демонтажу СРСР, Югославії, не так поспішно і безболісно відмовляються від суверенітету. Сьогодні навіть на Заході та Сході ФРН існують абсолютно протилежні підходи і бачення розвитку країни в контексті міграційної політики, соціальної безпеки, про що свідчать численні акції соціальних протестів та

змін міграційної політики як з боку старих, так і нових членів ЄС. Автор роботи [2] намагається досліджувати безпеку у її більш широкому розумінні, виділяючи п'ять головних секторів (військовий, екологічний, економічний, соціальний, політичний), кожен з яких відрізняється ключовими характеристиками, різним колом об'єктів і суб'єктів. Соціальна безпека трактується вченим як виживання спільноти як єдиного організму, часто навіть незалежно від держави. Він наголошує, що соціальна небезпека виникає тоді, коли суспільство побоюється, що не зможе функціонувати і розвиватися саме по собі, що впливає із таких факторів:

1) вертикальна конкуренція (нерідко інтеграція групи в межах більш широкої організації, зокрема ЄС, породжує євроскептицизм та сепаратистські настрої);

2) горизонтальна конкуренція (група змушена інтегрувати найбільш впливових індивідів з метою збереження власної ідентичності);

3) міграція (приплив нової робочої сили «розмиває» групову ідентичність). Соціальна безпека не прив'язана до конкретної території, як, зокрема, державна безпека, коли питання безпеки держави та суспільства загалом вступають у протиріччя (наприклад, ситуація із курдами) [2].

Копенгагенська школа ввела у обіг навіть специфічний термін «сек'юритизація», під якою розуміють процес, за допомогою якого політичні суб'єкти питання внутрішньої політики трансформують у проблеми національної безпеки, завдяки чому отримують більшу свободу дій, оскільки національна безпека стоїть вище політики. Моментальна реакція на реальні чи уявні загрози в дискурсі Копенгагенської школи безпеки є домінуючою перед ординарною політикою як на національному, так і міжнародному рівнях. Досить часто різні політичні актори переконують спільноту в тому, що, наприклад, тероризм являє собою серйозну загрозу, отже, потрібно вживати надзвичайних заходів безпеки, на що спрямовуються масштабні ресурси, часто із порушенням прав людей на приватність телефонних дзвінків. Аналогічно активність ЗМІ із поширення остраху і панічних настроїв серед населення перед невідомими та смертельно небезпечними хворобами нерідко пов'язується із лобізмом окремих фармацевтичних компаній, однак на це спрямовуються колосальні фінансові та організаційні ресурси під виглядом реалізації політики превентивної соціальної безпеки. Таким чином, сьогодні питання безпеки стають більш пріоритетними за права і свободи людини.

Сек'юритизацію прийнято розглядати у кількох ключових значеннях. Наприклад, автор роботи [11] виокремлює три:

1) форма сек'юритизації, під якою найчастіше розуміють інституціоналізовані заклики політичних лідерів, що виступають від імені держави;

2) контекст сек'юритизації, що фокусується головним чином на моменті втручання під загрозою безпеки;

3) природа сек'юритизації, яка оцінюється з позицій виокремлення загроз безпеці.

Такий підхід до аналізу соціальної безпеки є реакційним та за своєю сутністю негативним (реакція на загрози і небезпеки).

Вченими сек'юритизація як феномен розглядається як через аналіз зовнішньої політики [11, 12], так і через загрозу транснаціональної злочинності, терориз-

му [13, 14], епідемій та хвороб [15], а також в контексті захисту прав людини [16] та кліматичних змін [17]. Починаючи із подій серпня-вересня 2001 р., і особливо у період 2014–2015 р.р. фокус студій із соціальної безпеки перемістився на міграційні проблеми та загрози стабільності розвитку внутрішнього ринку праці, стану публічних фінансів країн-реципієнтів нелегальних мігрантів. Загалом, сек'юритизація та соціальна безпека стали антиподами ординарної політики держави у різних напрямках, яка через т. з. «провали» не забезпечує оптимального перерозподілу сил, ресурсів тощо.

Представники іншої школи – Паризької (Paris School) [3–6], роблять наголос на тому, що соціальна безпека проявляється у різноманітних сферах через рутинні практики, наприклад, перманентного нагляду та превентивного контролю, а не «пожежні» реакції на соціальні кризи. Так, автор роботи [3] наголошує, що проблеми можуть бути інституціоналізовані як загрози безпеці навіть без драматичних моментів, що викликають необхідність втручання держави. Використовуючи приклад імміграції як загрози національній безпеці, вчений зазначає, що питання безпеки, що знаходяться у площині контролю професіоналів (зокрема, поліції та військових), повинні розглядатися як центральні для захисту від можливих соціальних потрясінь. Автор роботи [4] доходить аналогічної думки щодо соціальної безпеки у європейському контексті, і нинішня ситуація в країнах ЄС із нелегальними мігрантами є зайвим цьому підтвердженням. Однак такий довгостроковий процес і практики пристосування та прописування ординарних правил гри не вмонтовуються у класичні погляди на сек'юритизацію з її фокусуванням на моментах втручання та припинення розвитку ординарної політики без «пожежогасіння». Автор роботи [7] відзначає соціальну безпеку як «продукт історичних структур та процесів, який залежить від боротьби за владу всередині держав, конфліктів між різними соціальними групами та інтересами, які ці групи переслідують». На контрасті із Копенгагенською представники Паризької школи досліджують фундаментальні контексти безпеки, коли втручання держави носить не ситуативний характер, а методи реагування чітко прописуються у нормативних документах. Автор роботи [12] погоджується, що проблема може і повинна бути відзначена як ризикова іще до того, як вона перейде у стан загрози.

Негативний досвід Австралії на початку 2000-х р.р. може слугувати класичним прикладом того, як і коли сек'юритизація «дає збій». Так, у 2001 р. уряд Австралії відмовився прийняти понад 400 афганських біженців, які намагалися потрапити до країни через Індонезію на аварійному поромі. Змучені та хворі люди були підібрані норвезьким судном «Татра», якому владою Австралії було заборонено висаджувати їх на берег. Незважаючи на осуд дій австралійського уряду з боку міжнародної правозахисної організації «Amnesty International», верховного комісару ООН з прав людини, уряду Норвегії та низки інших суб'єктів, представники владної верхівки країни наголошували на необхідності повернення шукачів притулку назад у Афганістан чи Індонезію. Зрештою, лише дві країни погодилися їх прийняти (Нова Зеландія та Республіка Науру), куди на борту корабля ВМС Австралії ці біженці й були доставлені. Таке демонстративне небажання австралійського уряду приймати шукачів притулку із Афганістану спиралось

головним чином на громадську думку та побоювання втратити довіру електорату перед черговими виборами, адже понад 90 % населення країни були рішуче проти нелегальних мігрантів. Аналогічно проблеми із нелегальними мігрантами у країнах ЄС у 2015 р. призвели до того, що 18.03.2016 р. була підписана угода ЄС-Туреччина про реадмісію мігрантів. Згідно з умовами угоди, зокрема, за кожного повернутого шукача притулку ЄС зобов'язався прийняти одного сирийського біженця, який перебуває у Туреччині, однак не більше 72 тисяч, яких перерозподілять серед усіх країн ЄС. Отже, політика сек'юритизації досить часто інтереси безпеки країн ставить вище прав людини, які гарантуються міжнародним правом.

Оскільки соціальний захист означає «безпеку та свободу від страху і спрямований до суспільства як до групи взаємопов'язаних та залежних один від одного людей» [18], то системоутворюючим фактором у цій дефініції є «безпека та свобода від страху», що само по собі є необхідним елементом вільної демократичної держави. Підкреслений також такий суттєвий аспект соціального захисту, як можливість його існування тільки в солідарному суспільстві – «групі взаємопов'язаних людей», адже соціальний захист здійснюється спільними зусиллями всього населення країни. Отже, соціальний захист передбачає певний рівень матеріальної забезпеченості, тобто підтримку доходів, захист добробуту. Результатом цих заходів є стан захищеності (або безпека) особи.

## 7. Соціальні видатки та соціальний прогрес

Практично усі країни ЄС протягом 2002–2014 р.р. нарощували обсяги соціальних витратків з метою гарантування належного рівня соціального захисту (наприклад, Бельгія із 26,2 до 30,2 % ВВП, Данія – із 28,9 до 33,0 % ВВП, Греція – із 23,0 до 31,6 % ВВП, Франція – із 29,6 до 33,7 % ВВП, Італія – із 24,4 до 29,8 % ВВП, Австрія – із 28,3 до 29,7 % ВВП, Португалія – із 22,5 до 27,6 % ВВП, Фінляндія – із 24,4 до 31,2 % ВВП, Швеція – із 29,6 до 30,0 % ВВП, Великобританія – із 24,7 до 28,1 % ВВП). Як видно з рис. 1, починаючи із 1960-х р.р. соціальні видатки перманентно зростали як по країнах ОЕСР загалом (із 8,18 до 21,6 % ВВП), так і у розрізі окремих із них (у США із 6,97 до 19,2 % ВВП, Японії – із 3,48 до 21,3 % ВВП тощо).

На рис. 2 наведені дані про рівень соціальних витратків у країнах світу у 2014 р., який демонструє, що у багатьох країнах після 2007 р. відбувалося суттєве їх зростання (особливо у Естонії, Фінляндії, Ірландії, Іспанії, Бельгії). Найбільш проблемним питанням при цьому, однак, постає ефективність витрачання бюджетних ресурсів задля гарантування належного рівня соціальної безпеки (наприклад, Німеччина, Норвегія, Швеція, Франція, високі соціальні видатки яких нерідко стимулюють громадян до т. з. «паразитіванья» на соціальній державі).

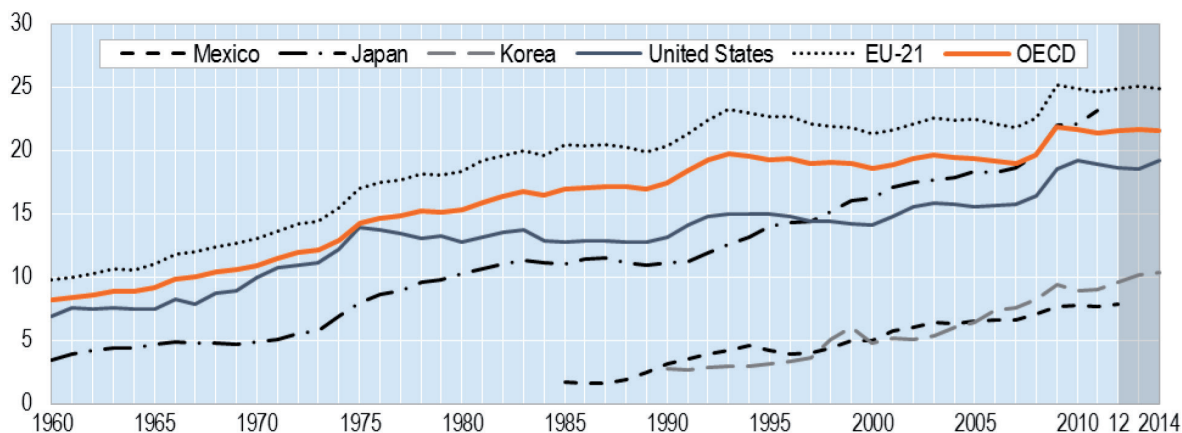


Рис. 1. Динаміка державних соціальних витрат 1960–2014 р.р., % ВВП [19]

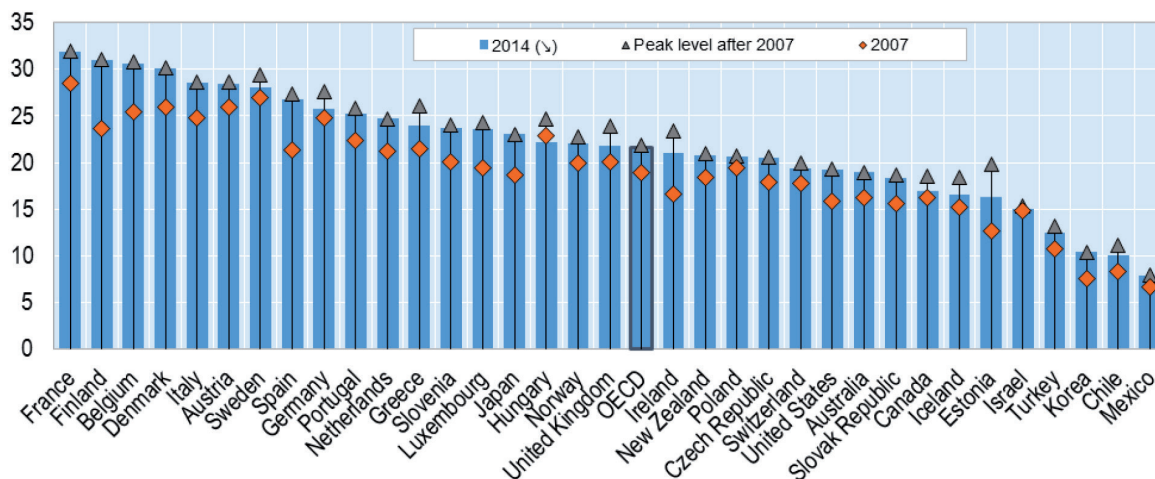


Рис. 2. Державні соціальні видатки у 2014 р., % ВВП [19]



Цікавим, на погляд автора статті, видається співставлення країн не лише за рівнем витрат на соціальні цілі, але й за рівнем досягнутого соціального прогресу як показника ефективної безпекової політики. В цьому аспекті показовим є т. з. Індекс соціального прогресу (Social Progress Index – SPI), розроблений у 2013 р. під керівництвом професора Гарвардського університету М. Портера – спеціаліста у сфері стратегічного управління та глобальної конкурентоспроможності. Цей індекс став альтернативою показникам економічного розвитку країн світу та охоплює три категорії індикаторів:

1) базові потреби людини (харчування та базова медична допомога, забезпечення житлом, доступ до води, електрики, санітарних послуг, рівень особистої безпеки);

2) основи добробуту людини (доступ до базових знань та рівень грамотності, доступ до інформації та засобам комунікації, рівень охорони здоров'я, екологічна стійкість);

3) можливості розвитку людини (рівень особистих та громадянських прав, забезпечення прав та можливостей людини приймати рішення та реалізовувати свій потенціал).

Як демонструють дані [20], країни із високим рівнем соціального прогресу належать до найбільш розвинутих економік світу за показником ВВП на особу, а також, відповідно, мають можливість підтримувати достатньо високий рівень соціальних витратків (понад 20 % ВВП).

В державах із високим рівнем соціального прогресу (Норвегія, Швеція, Швейцарія, Ісландія, Нова Зеландія, Канада, Фінляндія, Данія, Нідерланди, Австралія, Великобританія, Ірландія, Австрія, Німеччина, Японія, США та ін.) його рівень підкріплюється цілою низкою факторів, що діють синергетично: масштабні витрати на соціальну сферу, які розглядаються не як витрати, а інвестиції; якісні формальні і неформальні інститути; розвинуті демократичні процедури прийняття управлінських рішень тощо. Таким чином, соціальна безпека стає справою не лише державного сектора, але й усіх суб'єктів громадянського суспільства.

## 8. Сек'юритизація: pro et contra

Позитивний вплив сек'юритизації на безпекову систему країн світу полягає у тому, що моментальна реакція на загрози дозволяє оперативно вирішувати нагальні проблеми часто із мінімальними ресурсозатратами. Так, військово-політичний конфлікт між Україною та Росією, анексія Криму були важко передбачуваними у 2013 р., а тому країні довелося в контексті безпекової політики проводити оборонну політику за тих умов, які склались і з тими ресурсами, які на той час були. Для мільйонів внутрішньо-переміщених осіб із конфліктних територій, учасників АТО, членів сімей загиблих і поранених сьогодні потрібні дієві інструменти їх підтримки, реабілітації, що можна здійснювати не лише за кошти державного бюджету, але й донорської допомоги міжнародних організацій, волонтерського руху тощо. Усе це активізує розвиток громадянського суспільства в Україні в контексті соціальної безпеки, проте, на жаль, важкою ціною.

До недоліків сек'юритизації можна віднести небезпеку маніпуляції суспільною думкою щодо актуальності реальних чи уявних загроз суспільству. За умов, коли

економічні інтереси домінують над суспільними, формальні інститути деформовані досить важко об'єктивно оцінити усі соціальні загрози, особливо коли агенти, відповідальні за прийняття управлінських рішень на найвищому рівні, не користуються довірою.

На перспективу доцільним вбачаємо поєднання безпекових підходів Копенгагенської та Паризької шкіл із чітким аналізом усіх соціальних загроз, які стоять перед державами-націями та світовою спільнотою у XXI ст., вироблення упереджувальних механізмів реакції на найбільш імовірні з них із застосуванням різноманітного інструментарію безпекової політики. Також в контексті розвитку теорії соціальної безпеки доцільним вважаємо прив'язку ефективності заходів соціальної безпеки із рівнем розвитку соціального прогресу, який прийнято вимірювати Індексом соціального прогресу (SPI), розробленим у 2013 р.

## 9. Висновки і перспективи подальших досліджень

У результаті проведеного дослідження:

1. Встановлено, що категорія «соціальна безпека» є комплексною, яка містить економічні, політичні, соціальні та духовні аспекти, й відображає все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя людей, робить суспільство стійким, здатним до розвитку. Стале, безпечне існування соціуму напружує залежність від правового, ненасильницького і безконфліктного вирішення соціальних суперечностей між соціальними суб'єктами, які виникають завдяки такій соціальній цінності, як справедливість. Соціальна безпека гарантується покращенням якості життя для задоволення потреб людей, своєчасним і адекватним реагуванням держави і суспільства на кризові явища та протиріччя, що загострюються, достатнім фінансуванням соціальних цілей та пріоритетів, модернізацію застарілих соціальних структур, інституцій і пристосуванням їх до нових умов, підвищенням соціально-психологічної компетентності владних органів та суб'єктів громадянського суспільства.

2. На основі проведеного аналізу виявлено, що якщо представники Копенгагенської школи соціальної безпеки наголошують на ситуативному характері реакцій на загрози, то для представників Паризької школи реакція держави на соціальні проблеми носить превентивний і перманентний характер, а методи реагування чітко прописуються у нормативних документах.

3. Обґрунтовано, що стан соціальної безпеки в суспільстві знаходиться в прямій залежності від рівня життя населення. Соціальна безпека не може бути забезпечена тільки діями офіційних і неофіційних владних інститутів, вона вимагає сприятливих соціально-економічних умов, серед яких головним на сьогодні для України є подолання соціально-економічної та військово-політичної кризи, що стала, на жаль, затяжним і болючим явищем.

## Література

1. Waever, O. Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe [Text] / O. Waever, B. Buzan, M. Kelstrup, P. Lemaitre. – New York: St. Martin's Press, 1993. – 221 p.
2. Buzan, B. Security: A New Framework for Analysis [Text] / B. Buzan, O. Waever, J. Wilde. – London: Lynne Rienner Publishers, 1998. – 239 p.

3. Buzan, B. Will the Global War on Terrorism be the New Cold War? [Text] / B. Buzan // International Affairs. — 2007. — Vol. 82, № 6. — P. 1101–1118. doi:10.1111/j.1468-2346.2006.00590.x
4. Bigo, D. Editorial Introduction [Text] / D. Bigo, R. Walker // Alternatives: Global, Local, Political. — 2002. — Vol. 27, № 1. — P. 1–3. doi:10.1177/03043754020270s101
5. Huysmans, J. Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe [Text] / J. Huysmans // European Journal of International Relations. — 1998. — Vol. 4, № 4. — P. 479–504. doi:10.1177/1354066198004004004
6. Balzacq, T. The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context [Text] / T. Balzacq // European Journal of International Relations. — 2005. — Vol. 11, № 2. — P. 171–201. doi:10.1177/1354066105052960
7. Lipschutz, R. D. On Security [Text] / R. D. Lipschutz. — New York: Columbia UP, 1995. — 233 p.
8. Скуратівський, В. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення [Текст] / В. Скуратівський, О. Линдюк // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2011. — № 3. — С. 194–204.
9. Горбулін, В. П. Донбас і Крим: ціна повернення [Текст]: монографія / за ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. — К.: НІСД, 2015. — 474 с.
10. Сирота, И. М. Право социального обеспечения в Украине [Текст] / И. М. Сирота. — Х.: Одиссей, 2004. — 384 с.
11. McDonald, M. Securitization and the Construction of Security [Text] / M. McDonald // European Journal of International Relations. — 2008. — Vol. 14, № 4. — P. 563–587. doi:10.1177/1354066108097553
12. Smith, H. Bad, Mad, Sad or Rational Actor? Why the Securitization Paradigm Makes for Poor Policy Analysis in North Korea [Text] / H. Smith // International Affairs. — 2000. — Vol. 76, № 3. — P. 593–617. doi: 10.1111/1468-2346.00154
13. Abrahamsen, R. Blair's Africa: The Politics of Securitization and Fear [Text] / R. Abrahamsen // Alternatives. — 2005. — Vol. 30, № 1. — P. 55–80.
14. Emmers, R. ASEAN and the Securitization of Transnational Crime in Southeast Asia [Text] / R. Emmers // The Pacific Review. — 2003. — Vol. 16, № 3. — P. 419–438. doi:10.1080/0951274032000085653
15. Elbe, S. Should HIV/AIDS be Securitized? The Ethical Dilemmas of Linking HIV/AIDS and Security [Text] / S. Elbe // International Studies Quarterly. — 2006. — Vol. 50, № 1. — P. 119–144. doi:10.1111/j.1468-2478.2006.00395.x
16. Roe, P. Securitization and Minority Rights: Conditions of Desecuritization [Text] / P. Roe // Security Dialogue. — 2004. — Vol. 35, № 3. — P. 279–294. doi:10.1177/0967010604047527
17. Burke, A. An Ethics of Global Security [Text] / A. Burke, K. Lee-Koo, M. McDonald // Journal of Global Security Studies. — 2016. — № 1, № 1. — P. 64–79. doi:10.1093/jogss/ogv004
18. MLibrary. Digital Collections [Electronic resource]. — Available at: \www/URL: http://quod.lib.umich.edu/
19. Social Expenditure Database (SOCX) [Electronic resource] // Organisation for Economic Co-operation and Development. — Available at: \www/URL: http://www.oecd.org/social/expenditure.htm
20. Social Progress Index [Electronic resource]. — Available at: \www/URL: http://www.socialprogressimperative.org/global-index

#### ИССЛЕДОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СИСТЕМЕ ПРИОРИТЕТОВ ГОСУДАРСТВА БЛАГОСОСТОЯНИЯ: ЗАРУБЕЖНЫЕ ПОДХОДЫ

Вопросы социальной безопасности на уровне как отдельных государств-наций, так и мировой общественности особенно актуализировались в начале XXI в. под влиянием политических, экономических, военных вызовов и угроз. В статье сделана попытка теоретического осмысления различных подходов к пониманию социальной безопасности в условиях нынешних вызовов, анализа основных социальных угроз, формулирования рекомендаций повышения уровня социальной безопасности на национальном и глобальном уровнях.

**Ключевые слова:** социальная безопасность, социальная политика, социальная защита, Копенгагенская школа, Парижская школа.

*Длугопольська Тетяна Ігорівна, викладач, аспірант, кафедра фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності, Тернопільський національний економічний університет, Україна, e-mail: dluhopolska@rambler.ru.*

*Длугопольская Татьяна Игоревна, преподаватель, аспирант, кафедра финансово-экономической безопасности и интеллектуальной собственности, Тернопольский национальный экономический университет, Украина.*

*Dluhopolska Tetiana, Ternopil National Economic University, Ukraine, e-mail: dluhopolska@rambler.ru*